

Снісар Н. О.

асистент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Київський національний університет технологій та дизайну

ВІЗУАЛЬНЕ СПРИЙНЯТТЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА ПРОЦЕСУ ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ ТА ТВОРЧОСТІ СТУДЕНТІВ-ДИЗАЙНЕРІВ

Анотація. В статті висвітлюються питання, пов'язані з вивченням та дослідженням проблеми візуального мислення, його актуальності в розвитку творчої особистості та формуванні потенціалу студента-дизайнера.

Ключові слова: зорові образи, образне мислення, візуальне сприйняття, творчість, духовна культура.

Аннотация. Снисарь Н.А. Визуальное восприятие как неотъемлемая часть процесса образного мышления и творчества студентов-дизайнеров. В статье раскрываются вопросы, связанные с изучением и исследованием проблемы визуального мышления, его актуальности в развитии творческой личности и формировании потенциала студента-дизайнера.

Ключевые слова: зрительные образы, образное мышление, визуальное восприятие, творчество, духовная культура.

Annotation. Snisar N.O. Visual Perception as an Integral Part of the Image thinking and Creativity Process of the Students of Design. The article deals with the problems of examining and investigating the concept of image thinking, its topicality in the creative personality development and potential formation of the students of design.

Keywords: visual pattern, image thinking, visual perception, creativity process.

Постановка проблеми. Культурна ситуація, що склалась на початку нинішнього століття приводить до необхідності переоцінки принципів та методології навчання молодих фахівців-дизайнерів з метою формування їх професійного рівня та його вдосконалення.

Втілення нових стандартів в освітню систему стало причиною необхідності звернення до філософських, психологічних, естетичних підходів різних часів, які до недавнього часу вважались далекими від технологій освітньої системи. Особливу увагу заслуговують ті, які направляють сучасну філософію освіти на осмислення процесів формування духовності особистості засобами мистецтва, яке є «надпредметним» результатом навчання [3].

У сучасний період відмічаються тенденції до зміни вербальної моделі комунікації візуальною. Значимість образно-зорової інформації зростає. Цей факт свідчить про потребу уваги до візуального.

Аналіз досліджень і публікацій. Одним з ключових моментів у розумінні своєрідності візуального є питання про творчий характер його сприйняття, що досліджував відомий американський естетик і психолог мистецтва Р. Арнхейм.

Проблемутворчогорозвиткуякумовисамореалізації особистості досліджували: І.Волков, Л.Виготський, М.Леценко, М.Кичук, В.Моляко, Я.Пономарьов, О.Рудницька та інші педагоги та науковці.

Виклад основного матеріалу. Ми пізнаємо навколишній світ завдяки органам чуттів, і більшу частину інформації про зовнішній світ ми сприймаємо органами зору. Зорові образи приходять як до художника, так і до інших з нашої культури, суспільства, або тієї релігії, яку сповідуємо. Але світ художника, перш за все, видимий світ. Все, що оточує людину, постає перед художником в більшій мірі у вигляді зорових образів, тому мислення художника-дизайнера є головним чином мисленням візуальним. Споглядання предмета є чуттєвою практичною діяльністю людини, яка здійснюється в таких формах як відчуття, сприйняття, уявлення. Відчуття знайомить людину із зовнішніми якостями речей, сприйняття дає отримання цілісного образу предмета, уявлення пов'язане з логічним мисленням, що є вищим ступенем пізнання, для нього характерні розуміння, судження, логіка, абстрагування. Зорове сприйняття не можна вважати пасивним копіюванням предметів та явищ зовнішнього світу – це активне їх вивчення, візуальне дослідження.

Людина сучасного світу занурена в море різної інформації, і візуальної також. Вона іноді сприймає її не думаючи, несвідомо. А дуже важливо, щоб інформація сприймалась якісна, позитивна. Процес пізнання об'єктивної реальності, пізнання істини – це і є шлях від живого споглядання до абстрактного мислення і від нього до практики.

Великий вплив плив здійснює на людину мистецтво. При сприйнятті творів мистецтва виникає естетична реакція, яка передбачає духовне очищення і розрядку, що переходять в процес співпереживання. Художні твори є продуктом, який впливає на духовність

Надійшла до редакції 01.04.2011

людини, розвиваючи його емоційно-вольову сферу (почуття, волю) та пізнавальні процеси (увагу, відчуття, сприйняття, пам'ять, мислення, уяву). Мистецтво здійснює вплив на діяльність людини, в якому б напрямку вона не розвивалась. Мистецтво та навколишній світ формують духовність. Духовність дає людині можливості збагнути суть явищ, побачити чи відшукати їх в середовищі, мистецтві, активізуватися і створити те цінне, що існуватиме не дивлячись на умовності чи час. Існує зв'язок між баченням і творчістю.

«Чим більше бачить і чує людина в навколишньому світі відтінків, тонів, напівтонів, чим глибше проявляється емоційна оцінка фактів, предметів, явищ, подій, тим ширше емоційний діапазон, який характеризує духовну культуру людини» [4].

Особливості сприйняття людини поєднують чуттєве і логічне, враження і думку. Бачити композицію (образ) – значить відчувати цілісність, гармонійність. Це досягається завдяки взаємодії зорової реакції та думки: сприйняття будови форми, здійснення аналізу і синтезу її конструкції та цілісності, пропорції та ритму, симетрії, композиційного центру тощо. На цій основі утворюються комбінаторні образи, що є передумовою генерування способів і прийомів різноманітних поєднань, без яких немає уяви, а без неї – образного мислення, особливістю якого є створення незвичних, дивних, оригінальних і нових об'єктів та їх властивостей. Ці та інші особливості сприйняття є першоосновою мислення, розвиток якого залежить від активності сприйняття довколишнього середовища.

Здійснюючи формування професійних знань майбутніх дизайнерів слід працювати в такому напрямку, де використовується синтез знань та прояв творчих здібностей, саме вони необхідні при створенні оригінальних, естетичних, конкурентноспроможних виробів фахівцями-дизайнерами. Творчість. Творчі здібності. «Творчість полягає в переосмисленні того, що ми вже знаємо, з тим, щоб знайти те, чого ми ще не знаємо, – зазнача Джордж Неллер, – отже, щоб мислити творчо, ми повинні вміти подивитись свіжим поглядом на те, що вважаємо само собою зрозумілим».

Кроки творчого процесу були визначені і розписані в кінці XIX ст. Німецький фізіолог та фізик 19 ст. Герман Гельмгольц описав власні наукові відкриття творчості у вигляді трьох послідовних стадій: насичення; виношування; осяяння.

Французький математик Анрі Пуанкаре в 1908р. запропонував доповнити три стадії Гельмгольца четвертою – верифікацією (надання рішення конкретної форми і перевірку його на наявність помилок та корисність). Американський психолог Джейкоб Гетцельс сказав, що творчість – це не тільки вирішення проблем, які існують в житті людей, творчі особистості часто активно шукають і відкривають проблеми, які необхідно вирішити [5]. Джордж Неллер назвав попередню стадію Гетцельса – першим інсайтом. За виключенням осяяння, яке завжди короткочасне, кожна стадія може займати різні проміжки часу. Крім того, деякі творчі проекти можуть вимагати повторення циклу стадій.

Концепція творчості за Гетцельсом

Інсайт – Насичення – Виношування – Осяяння – Верифікація

Інсайт з англійської – «погляд всередину», за походженням пов'язаний з зором і баченням, але означає бачення чогось не обов'язково помітного, проникнення в суть. Проникливість показує на зв'язок між баченням і розумінням суті, які є ключовими елементами творчості. Навички сприйняття глибоко вплетені в усі п'ять стадій творчого процесу. Вміння бачити, навички сприйняття цінні тим, що вони покращують мислення.

В силу своєї специфіки заняття дизайну потребують особливого підходу та спеціальної організації, враховуючи психологічні особливості особистості. Питання формування творчих здібностей визначають фактори: природні задатки та індивідуальні особливості, всі форми впливу соціального середовища, залежність розвитку творчих здібностей від характеру і структури діяльності.

Проблема розвитку творчих здібностей в юнацькому віці ставиться найбільш гостро, так як сама творчість включає в себе здібності до самозмінювання, самовираження, самоствердження. Стикаючись з великою кількістю складних, порою суперечливих, життєвих ситуацій, юнацький вік стимулює і активізує прояв творчих здібностей.

Висновок. Сучасний освітній процес вимагає модернізації. Необхідно розробляти новітні дизайн-програми у відповідності до Болонської системи, впроваджувати положення освітнього простору Європи, однак поряд з новітніми технологіями в галузі освіти слід переоцінити і зрозуміти актуальність матеріальних та духовних надбань, що можуть бути вагомим і ефективним фактором вдосконалення освітнього процесу, процесу образного мислення та творчості студентів. А основними завданнями творчого розвитку особистості засобами мистецтва слід вважати: розвиток особистісної цілісності та духовності; поступове накопичення художнього досвіду та формування художньої культури; виховання активного ставлення до естетичних явищ у дійсності та у мистецтві; формування навичок естетичного сприймання та оцінної діяльності; актуалізацію творчого потенціалу; розвиток прагнення до творчої самореалізації у професійній діяльності. Це пріоритетний шлях, яким повинна йти творча особистість, художник-дизайнер. Цьому посприяють виставки робіт провідних фахівців, екскурсії, ознайомлення з професійними періодичними виданнями, участь у конкурсах з метою самовдосконалення і професійного росту.

Література:

1. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие. – М., 1974.
2. Арнхейм Р. Новые очерки по психологии искусства. – М., 1974.
3. Рудницька О.П. Педагогіка : загальна та мистецька. — Навч. посібник. — К., 2002.
4. Сухомлинський В.О. «Сто порад вчителю». - К., «Радянська Школа», 1978.
5. Эдвардс Б. Художник внутри вас. Попури. – Минск., 2000.
6. <http://arifis.ru/artic>.